

**ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ
&
ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ**

ΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΑΡΕΛΚΟ ΣΦΟΔΡΟΝΤΕΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Μ. Μπαρμπάκης-Γαβριλίδης, Μ. Εργαζίδης, Μ. Τσιγγάνης

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

2^η ΤΜΧ 1^η ΣΥΛΛΟΓΗ

Σειρά: Νέοι Δοκίμοι Ψυχολογίας

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ ΚΑΙ ΤΕΤΑΡΤΟΣ
1999 (2001)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ

Μ. Μακρόγλου - Γουώλς, Π. Σφυρίδου, Ν. Τσέργας

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ & ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Β' τάξη 1ου ΚΥΚΛΟΥ

Ειδικότητα: Βοηθών Βρεφονηπιοκόμων

ΤΟΜΕΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΑΘΗΝΑ 2001

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

1. Μ. Μακρόγλου-Γουώλς, Μ.Α. Ρ.Δ. Εδ. Εκπαιδευτική, Συμβουλευτική Ψυχολογία. Υποψήφια Διδάκτωρ Συμβουλευτικής
2. Π. Σφυρίδου, Μ.Δ. Κλινικός Ψυχολόγος.
3. Ν. Τσέργας, Μ.Δ. Συμβουλευτικής και Ψυχολογίας, υπ. Διδάκτωρ Ψυχολογίας.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΡΙΣΗΣ:

Ε. Γαλανάκη, Λέκτορας Εξελικτικής Ψυχολογίας, ΠΤΔΕ Παν/μίου Αθηνών
Γρ. Λεκάκης, Ψυχολόγος, Ερευνητικό Παν/μιακό Ινστιτούτο Ψυχικής Υγιεινής Αθηνών.
Π. Μισαηλίδου, Λέκτορας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ:

Ν. Ροζάκος, Ειδικός Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Φορτούνη Κωστούλα

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Κυριάκου Ελ. Γεώργιος, Παρασκευαστής

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:

Από πίνακα του Γερμανού Ζωγράφου Brueghel του 16ου αιώνα.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Υπεύθυνος του τομέα «Υγείας και Πρόνοιας»
Ματίνα Στάππα
Πάρεδρος ε.θ. του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
1.1. Τι είναι ψυχολογία;	13
1.2. Ιστορική αναδρομή	14
1.3. Οι Κυριότεροι Θεμελιωτές της επιστήμης της Ψυχολογίας.	16
1.4. Η Ψυχολογία σήμερα.....	19
1.5. Κλάδοι της Ψυχολογίας	20
Ανακεφαλαίωση	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ	25
2.1. Αίσθημα - αντίληψη - κρίση	25
2.2. Κρίση	30
2.3. Λήψη αποφάσεων και επίλυση προβλημάτων	33
2.4. Μάθηση	36
2.5. Μνήμη - Λήθη	43
Ανακεφαλαίωση	48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ	51
3.1. Η Έννοια της Προσωπικότητας	52
3.2. Κύριες Θεωρίες Προσωπικότητας	54
3.2.1. Η Ψυχαναλυτική προσέγγιση. Σίγκμουντ Φρόυντ (Sigmund Freud 1856-1939)	54
3.2.2. Οι Νεοφροϋδικοί	60
3.2.3. Η προσέγγιση των ατομικών χαρακτηριστικών	63
3.2.4. Η Συμπεριφοριστική Προσέγγιση	64
3.2.5. Η Ανθρωπιστική Προσέγγιση	64
3.3. Κληρονομικότητα, Περιβάλλον και Προσωπικότητα	66
3.4. Ψυχική Υγεία και Προσωπικότητα	68
Ανακεφαλαίωση	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ	75
4.1. Η έννοια της νοημοσύνης.....	75
4.2. Συναισθηματική νοημοσύνη	79
4.3. Κληρονομικότητα - περιβάλλον και νοημοσύνη	84
4.4. Μέτρηση της νοημοσύνης	89
4.5. Νοητική Καθυστέρηση	94
Ανακεφαλαίωση	98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ	
ΚΙΝΗΤΡΑ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ	101
5.1. Η Έννοια των Κινήτρων	101
5.2. Είδη Κινήτρων	102
5.3. Η ιεράρχηση των κινήτρων κατά των Abraham Maslow	103
5.4. Το κίνητρο για επίτευξη	105
5.5. Κίνητρα και Συναισθήματα	106
5.6. Τα Συναισθήματα και τα γνωρίσματά τους	106
5.7. Τα είδη των συναισθημάτων	108
5.8. Η έκφραση και η αντίληψη των συναισθημάτων	109
5.9. Θεωρίες για τα Συναισθήματα	111
Ανακεφαλαίωση	114

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ	
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ	117
6.1. Έννοια - Ορισμός	117
6.2. Τύποι κοινωνικοποίησης	118
6.3. Φορείς της κοινωνικοποίησης	119
6.4. Κοινωνικοί Ρόλοι	120
6.5. Κοινωνικοί κανόνες	121
6.6. Κοινωνική επιρροή	122
6.7. Η Συμμόρφωση	123
6.8. Το πείραμα του Sherif	124
6.9. Το πείραμα του Asch	125
6.10. Υπακοή	127
6.11. Συνεργασία και ανταγωνισμός	128
6.12. Οι Συγκρούσεις	131
Ανακεφαλαίωση	133

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	137
7.1. Αντικείμενο της εξελικτικής ψυχολογίας	138
7.2. Στάδια της Ανάπτυξης	140
7.3. Ωρίμανση και μάθηση ως παράγοντας ανάπτυξης	147
Ανακεφαλαίωση	152

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ	
ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΗΨΗ ΩΣ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ	153
8.1. Σημασία της Προγεννητικής περιόδου για τη ζωή του ατόμου	154

8.2. Η σύλληψη και η ενδομήτρια περίοδος	165
8.3. Περιγεννητική Περίοδος (Τοκετός)	169
8.3.1. Νεώτερες αντιλήψεις και προσεγγίσεις για τον τοκετό	171
Ανακεφαλαίωση	176

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

ΒΡΕΦΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

9.1. Βρεφική Ηλικία	179
9.1.1. Μέθοδοι παρατήρησης της ανάπτυξης του βρέφους	180
9.1.2. Μέθοδοι παρατήρησης της ανάπτυξης του βρέφους	181
9.1.3. Κίνδυνοι για τα βρέφη	182
9.2. Σωματικές αλλαγές κατά τη βρεφική ηλικία	183
9.2.1. Ανάπτυξη του εγκεφάλου	184
9.2.2. Σωματική ανάπτυξη	184
9.2.3. Αντανεκλαστικές αντιδράσεις του νεογνού	186
9.3. Κινητική ανάπτυξη	188
9.4. Αισθητηριακή και αντιληπτική ανάπτυξη	190
9.4.1. Όραση	191
9.4.2. Αντίληψη χώρου	192
9.4.3. Ακοή	194
9.4.4. Άλλες αισθήσεις	194
9.4.5. Συντονισμός αισθητικών και κινητικών δεξιοτήτων	195
9.5. Νοητική ανάπτυξη: πρώτες εμπειρίες. Γνωρίσματα	195
9.5.1. Αισθησιοκινητική νοημοσύνη	197
9.5.2. Μέτρηση της γνωστικής ανάπτυξης	203
9.6. Γλωσσική ανάπτυξη	204
9.6.1. Άναρθρος λόγος - ψελλίσματα	205
9.6.2. Μεμονωμένες λέξεις - τηλεγραφικός λόγος	205
9.7. Κοινωνική και συναισθηματική ανάπτυξη	206
9.7.1. Απόκτηση βασικής εμπιστοσύνης - δυσπιστίας	206
9.7.2. Προσκόλληση	208
9.7.3. Άγχος αποχωρισμού και άγχος προς ξένα πρόσωπα	210
Ανακεφαλαίωση	214

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

ΝΗΠΙΑΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

10.1 Σωματικές Αλλαγές	219
10.1.1. Η ανάπτυξη του εγκεφάλου	220
10.1.2. Παράγοντες που επηρεάζουν τη σωματική ανάπτυξη	220
10.1.3. Ψυχοκινητική Ανάπτυξη	221
10.1.4. Η Πλευρίωση	223
10.1.5. Η κακοποίηση του παιδιού	223

10.2. Νοητική Ανάπτυξη	224
10.2.1. Χαρακτηριστικά της Προεγνωσιολογικής Σκέψης	226
10.2.2. Διαισθητική Σκέψη	229
10.3. Γλωσσική ανάπτυξη	229
10.3.1. Εγωκεντρικός και κοινωνικοποιημένος λόγος	229
10.3.2. Γλώσσα και νόηση	230
10.3.3. Καθυστέρηση της ομιλίας	231
10.4. Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη	234
10.4.1. Αναπτυξιακή κρίση αυτονομίας - αμφιβολίας	234
10.4.2. Απόκτηση πρωτοβουλίας - ενοχής	235
10.4.3. Η διαμόρφωση του κοινωνικού ρόλου του φύλου	236
10.4.4. Παιδικοί φόβοι	238
10.4.5. Παιδικό παιχνίδι	240
Ανακεφαλαίωση	242

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΤΕΚΑΤΟ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΓΟΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	245
11.1 Εισαγωγή	245
11.2. Η Οικογένεια και οι Μορφές της	247
11.3. Οι Λειτουργίες της Οικογένειας	248
11.4. Ο κύκλος ζωής της οικογένειας	249
11.5. Ο ρόλος της μητέρας	250
11.6. Ο ρόλος του πατέρα.....	251
11.7. Πρότυπα γονεϊκών ρόλων	252
11.8. Οι σχέσεις με τα αδέρφια	253
11.9. Η επίδραση των γονέων στην αυτοεκτίμηση του παιδιού.....	254
11.10. Η επιβολή ορίων στη συμπεριφορά	256
11.11. Η συμπεριφορά των γονέων και η προσωπικότητα του παιδιού	257
Ανακεφαλαίωση	258

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	261
12.1. Η Προβληματική Συμπεριφορά	261
12.2. Ο Τραυλισμός	262
12.3. Επιθετικότητα.....	263
12.4. Ψέμα και κλοπή	266
12.5. Διαταραχή ελλειμματικής προσοχής - Υπερκινητικότητα	268
Ανακεφαλαίωση	271

Γλωσσάρι	272
-----------------------	-----

Βιβλιογραφία	278
---------------------------	-----

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο σκοπός του μαθήματος «Στοιχεία Γενικής και Εξελικτικής Ψυχολογίας», είναι να αποκτήσουν οι μαθητές μια πρώτη γνωριμία με την επιστήμη της ψυχολογίας και να βοηθηθούν στην κατανόηση της συμπεριφοράς του ανθρώπου. Επιδιώξαμε να καταστεί σαφής ο πειραματικός χαρακτήρας της επιστήμης της Ψυχολογίας και το εξειδικευμένο έργο που επιτελείται στο πλαίσιο του κάθε κλάδου της. Ιδιαίτερη έμφαση δώσαμε στην κατανόηση της λειτουργίας των κινήτρων και στη διαμόρφωση της κοινωνικής συμπεριφοράς.

Έγινε προσπάθεια να εξοικειωθεί ο μαθητής με τη συμπεριφορά του βρέφους και του νηπίου, τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά και τα στάδια εξέλιξής τους. Ακόμη θεωρήσαμε απαραίτητη την ευαισθητοποίηση σε θέματα προβληματικής συμπεριφοράς, όπως επίσης στην επίδραση της οικογένειας και στο ρόλο του πολιτιστικού πλαισίου στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού.

Για τη συγγραφή του βιβλίου λάβαμε υπ' όψιν μας το Ωρολόγιο και Αναλυτικό Πρόγραμμα, τη λειτουργία και τους εκπαιδευτικούς σκοπούς των ΤΕΕ. Προσπαθήσαμε να αξιοποιήσουμε και να παρουσιάσουμε τις νεότερες εξελίξεις στα θέματα της Ψυχολογίας, που διαπραγματευτήκαμε αποφεύγοντας, όπου αυτό ήταν δυνατό, τις υπερβολές.

Δεν θεωρούμε ότι εξαντλήσαμε σε όλη τους την έκταση, τις ενότητες που διαπραγματευτήκαμε, αλλά ότι δόθηκαν οι βασικές έννοιες και γνώσεις, οι οποίες θα επιτρέψουν στους μαθητές να έχουν μια ουσιαστική επαφή με το αντικείμενο της Γενικής και Εξελικτικής Ψυχολογίας. Ευελπιστούμε ότι το βιβλίο αυτό θα τους ωθήσει να ασχοληθούν συστηματικότερα με την Ψυχολογία στο μέλλον.

Οι συγγραφείς

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

**ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ**

